

5. Hafta

Türk Evinin Genel Karakteri

SAN421 OSMANLI KONUT MİMARLIĞI
DR. ÖĞR. ÜYESİ RÜSTEM BOZER

Odalar, evin bulunduğu yörenin iklimsel koşulları ile de ilişkili olarak farklı şekillerde konumlandırılmış sofalara göre yerleşmiştir. Ancak her ne kadar genellikle iklim şartları ile ilişkilendirilse de, sofanın ortada, dışta veya içte olması, yapım tarihlerine göre “moda” haline gelen tercihler olarak da yorumlanabilir. Orta sofalı evlerde odalar sofanın etrafında, iç veya dış sofalı konutlarda ise sıralı olarak konumlanmışlardır. Nadiren odalar birbirleri ile irtibatlandırılmıştır.

SAN421 OSİMANLIK KONUT MİMARLIĞI
DR. ÖĞR. ÜYESİ RÜSTEM BOZER

Ayrı birer hane olarak planlanan odaların açıldığı sofalar, bir nevi evleri birbirine bağlayan sokak yahut meydan işlevi görmektedir. Evin merkezinde, sokağa bakan ana cephesinin ardında veya soğuk hava koşullarına uygun olarak cepheden geriye çekilmiş şekilde de olabilir. Buna göre evler “orta sofalı”, “iç sofalı”, ya da “dış sofalı” olarak adlandırılırlar. Bunlar, yalnızca bir geçit işlevi görmeyip, aynı zamanda ev halkının oturduğu, iş yaptığı ya da özel günlerde toplandığı bir ortak alandır. Farklı bölgelerde, “sergi”, “sergâh”, “çardak”, “divanhâne” gibi farklı şekillerde adlandırılmaktadır.

Sofa çıkmaları, yan ve ara sofalar ve eyvanlar, planı belirleyen temel unsurlardandır. Eyvanlar, kimi zaman sofadan birkaç basamaklar yükseltilmiş olabilir. Genellikle buralar, iki oda arasında kalan alanda, divanların yerleştirilmesiyle oluşturulmuş ortak kullanım alanlarıdır. Bu şekilde iki oda arasında olabildiği gibi, ortadaki tek odanın iki kenarında iki ayrı eyvan da düzenlenmiş olabilmektedir. Eyvanların sofaya açılan yüzü kemer veya direklik şeklinde olabilmektedir. Tavan tasarımları da eyvandan farklı olabilir. Sofa çıkmalarının da benzer biçimde tavanları farklılaştırılabilir.

Sekil veya köşk olarak adlandırılan kısımlar, sofanın içinde veya buna dışarıya doğru çıkmalı biçimde eklenmiş oturma alanlarıdır. Köşk kısımları, cepheden tümüyle çıkma yaparak bağımsız bir alan gibi tanzim edilmektedir. Bunların zeminleri de sofanınkinden yükseltilmiştir. Kimi köşk kısımlarında merkeze küçük birer havuz da yerleştirilmiştir.

Geleneksel konut mimarisinde selamlık ve haremlik olarak düzenlenmiş alanlar mevcuttur. Ancak bazı büyük evlerde, çoğunlukta olduğu gibi bazı odaların haremlik veya selamlık olarak tanımlanmış olmasından öte, adeta iki ev birleştirilmiş gibi bir planlama da görülebilmektedir. Bu evler iki ayrı sofaya ve bunlara açılan ayrı bölümlenmelere sahiptir. Böyle düzenlemelerde, selamlık bölümüne hayattan ayrı bir merdivenle dâhil olunur.